

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ŽANA RIŠĀRA DELATŪRA
[JEAN RICHARD DE LA TOUR]

SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 17. maijā¹

Lieta C-402/22

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

pret
M.A.

(*Raad van State* (Valsts padome, Nīderlande) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2011/95/ES – Standarti bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai – 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts un 5. punkts –
Atteikums piešķirt bēgļa statusu – Trešās valsts valstspiederīgais, kas izdarījis sevišķi smagu noziegumu – Jēdziens “sevišķi smags noziegums”

I. Ievads

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu² 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts.

2. Šis lūgums iesniegts saistībā ar tiesvedību starp M.A., trešās valsts valstspiederīgo, un *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (tieslietu un drošības valsts sekretārs, Nīderlande; turpmāk tekstā – “valsts sekretārs”) par minētā valsts sekretāra lēmumu noraidīt tā starptautiskās aizsardzības pieteikumu.

3. Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā ir paredzēts, ka dalībvalstis var atcelt piešķirto bēgļa statusu personai, kas pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai, kurā tā uzturas.

4. Saskaņā ar šīs direktīvas 14. panta 5. punktu šādos gadījumos dalībvalstis var arī nolemt nepiešķirt bēgļa statusu, ja šāds lēmums vēl nav bijis pieņemts. Tieši saskaņā ar šo tiesību normu ir ticis pieņemts pamatlietā aplūkotais lēmums.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² OV 2011, L 337, 9. lpp.

5. Secinājumos, kurus esmu sniedzis lietās AA (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu) un *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* (Bēglis, kas izdarījis smagu noziegumu)³, aizstāvēju interpretāciju, saskaņā ar kuru dalībvalsts var izmantot tai doto iespēju atcelt bēgļa statusu, ja ir izpildīti divi kumulatīvi nosacījumi, kas paredzēti Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā. Šajā ziņā esmu paskaidrojis, kāpēc uzskatu, ka obligāts nosacījums tam ir galīga notiesājoša sprieduma par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu esamība, tomēr ar to nepietiek, lai dalībvalsts varētu atcelt šo statusu.

6. Šajos secinājumos esmu arī minējis iemeslus, kuru dēļ uzskatu, ka lēmuma par bēgļa statusa atcelšanu pieņemšanas brīdī draudiem, ko notiesātā persona rada attiecīgās dalībvalsts sabiedrībai, ir jābūt reāliem, pastāvošiem un pietiekami nopietniem. Esmu arī precizējis, ka lēmumā par bēgļa statusa atcelšanu, manuprāt, ir jāievēro samērīguma princips un – plašākā nozīmē – attiecīgās personas pamattiesības, kas garantētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā.

7. Savukārt, tā kā iesniedzējtiesu uzdotie jautājumi lietās C-663/21 un C-8/22 tieši neattiecas uz tāda nosacījuma tvērumu, saskaņā ar kuru attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam ir jābūt “notiesātam ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu”, savu nostāju par šo aspektu neesmu paudis.

8. Izskatāmajā lietā *Raad van State* (Valsts padome, Nīderlande) pirmajā prejudiciālajā jautājumā Tiesai vēlas gūt skaidrojumus tieši par minēto aspektu, kad tiek pieņemts lēmums par starptautiskās aizsardzības pieteikuma noraidīšanu.

9. Pēc Tiesas lūguma šajos secinājumos tiks aplūkots pirmais prejudiciālais jautājums, ar kuru iesniedzējtiesa vēlas saņemt no Tiesas precizējumus par kritērijiem, kas ļauj definēt jēdzienu “sevišķi smags noziegums” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē.

10. Turpmākajā izklāstā norādīšu iemeslus, kuru dēļ uzskatu, ka šī tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka “sevišķi smags noziegums” minētās normas izpratnē ir noziedzīgs nodarījums, kam raksturīga sevišķa smaguma pakāpe. Es precizēšu metodi un kritērijus, kas, manuprāt, palīdzēs dalībvalstīm izvērtēt šāda nozieguma esamību.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

11. Ženēvas Konvencijas par bēgļa statusu⁴, kas papildināta ar Protokolu par bēgļa statusu⁵ (turpmāk tekstā – “Ženēvas konvencija”), 33. pantā ir paredzēts:

“1. Neviena dalībvalsts nekādā gadījumā neizraida vai neatgriež bēgli uz tās valsts robežu, kuras teritorijā viņa dzīvība un brīvība ir apdraudēta sakarā ar viņa rasi, reliģiju, tautību vai piederību pie kādas īpašas sociālās grupas vai sakarā ar viņa politiskajiem uzskatiem.

³ C-663/21 un C-8/22, EU:C:2023:114.

⁴ Parakstīta Ženēvā 1951. gada 28. jūlijā (*Recueil des traités des Nations unies*, 189. sēj., 150. lpp., Nr. 2545, 1954) un stājusies spēkā 1954. gada 22. aprīlī.

⁵ Noslēgts Ņujorkā 1967. gada 31. janvārī un stājies spēkā 1967. gada 4. oktobrī.

2. Iepriekšējā noteikuma priekšrocības tomēr nevar pieprasīt bēglis, kuru ir pamats uzskatīt par bīstamu tās valsts drošībai, kurā viņš atrodas, vai ja viņš ir atzīts par vainīgu sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā, kas apdraud šīs valsts sabiedrību.”

B. Savienības tiesības

12. Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punktā ir noteikts:

“Trešās valsts valstspiederīgos vai bezvalstniekus izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

- a) viņš izdarījis noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sastādīti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;
- b) viņš, pirms viņš tika uzņemts kā bēglis, ir ārpus patvēruma valsts izdarījis smagu nepolitisku noziegumu; tas nozīmē laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu; [..];
- c) viņš vainīgs darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem [..].”

13. Šīs direktīvas 14. panta 4. un 5. punktā ir noteikts:

“4. Dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja:

- a) ir pamats uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas;
- b) viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai.

5. Situācijās, kas aprakstītas 4. punktā, dalībvalstis var izlemt nepiešķirt bēglim statusu, ja šāds lēmums vēl nav bijis pieņemts.”

14. Minētās direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir formulēts šādi:

“Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to person[u] loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

[..]

- b) viņš izdarījis smagu noziegumu.”

15. Šīs pašas direktīvas 21. panta 1. un 2. punkts ir formulēts šādi:

“1. Dalībvalstis ievēro neizraidīšanas principu saskaņā ar to starptautiskajām saistībām.

2. Ja 1. punktā minētās starptautiskās saistības to neaizliedz, dalībvalstis var izraidīt bēgli neatkarīgi no tā, vai viņa statuss ir oficiāli atzīts vai nav, ja:

- a) ir pamats uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas;

b) viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai.”

C. *Nīderlandes tiesības*

16. *Vreemdelingencirculaire 2000* (2000. gada Ārvalstnieku apkārtraksts) C2/7.10.1. iedaļā “Sabiedriskā kārtība kā atteikuma pamats” ir precizēts:

“Izskatot pieteikumu par pagaidu uzturēšanās atļaujas patvēruma meklētājam piešķiršanu, *Immigratie – en Naturalisatiedienst* (Imigrācijas un naturalizācijas dienests, Nīderlande; turpmāk tekstā – “IND”) pārbauda, vai ārvalstnieks rada draudus sabiedriskajai kārtībai vai valsts drošībai. Ja ārvalstnieks ir bēglis [Ženēvas] konvencijas izpratnē, IND izvērtē, vai ir izdarīts sevišķi smags noziegums [..].

IND, pamatojoties uz visiem atbilstošajiem konkrētā gadījuma faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, izvērtē, vai noziegums ir (sevišķi) smags. Šajā ziņā tā jebkurā gadījumā ņem vērā konkrētos apstākļus, kurus ārvalstnieks norādījis saistībā ar noziedzīgā nodarījuma raksturu un smagumu, kā arī laiku, kas pagājis kopš attiecīgo faktu norises.

[..]

IND izskata jautājumu par (sevišķi) smaga nozieguma esamību, pārbaudot, vai piespriesto sodu kopsumma sasniedz vismaz piemērojamo standartu. Šajā ziņā tas lielu nozīmi piešķir individuālajiem apstākļiem, tostarp jautājumam, kāda ir noziedzīgo nodarījumu daļa, kas rada draudus sabiedrībai. Jebkurā gadījumā vismaz vienam no notiesājošajiem spriedumiem ir jāattiecas uz noziedzīgu nodarījumu, kas rada šādus draudus.

Lai noskaidrotu, vai piespriesto sodu summa sasniedz piemērojamo standartu, IND jebkurā gadījumā ņem vērā to sodu daļu, kas izpildāmi bez nosacījumiem.

Vērtējumā tā ņem vērā nosacīto sodu daļu, ja un ciktāl runa ir par:

- noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar narkotiskajām vielām, dzimumnoziegumiem un vardarbīgiem nodarījumiem;
- cilvēku tirdzniecību; vai
- teroristiska nodarījuma izdarīšanu, sagatavošanu vai atbalstīšanu.

Lai novērtētu, vai pastāv draudi sabiedriskajai kārtībai vai valsts drošībai, IND ņem vērā arī notiesāšanu, piespriežot sabiedriskā darba sodu. Tas aprēķina piemērojamo standartu, pamatojoties uz šādiem elementiem:

- tiesas piespriestā alternatīvā brīvības atņemšanas soda ilgumu;
- tā brīvības atņemšanas soda ilgumu, ko tiesa piespriedusi gadījumā, ja ārvalstnieks pienācīgi nepilda viņam piespriesto sabiedriskā darba sodu; un
- par katrām divām [sabiedriskā darba] stundām ar rikojumu krimināllietā: brīvības atņemšanas sods uz vienu dienu.

[..]

Sabiedriskā kārtība, ja ārvalstnieks ir bēglis [Ženēvas] konvencijas izpratnē

IND nepiešķir pagaidu uzturēšanās atļauju patvēruma meklētājam tādām ārvalstniekam, kas atbilst visiem turpinājumā minētajiem nosacījumiem:

- viņš izpilda nosacījumus, lai saņemtu pagaidu uzturēšanās atļauju patvēruma meklētājam [..]; un
- viņš ir notiesāts par “sevišķi smagu noziegumu” un rada “draudus sabiedrībai”.

Uzskatāms, ka ir izdarīts “sevišķi smags noziegums”, ja ir izpildīti visi turpmāk minētie nosacījumi:

- ārvalstnieks ir notiesāts ar galīgu spriedumu, piespriežot viņam brīvības atņemšanas sodu; un
- piesprieztā soda vai pasākuma kopējais ilgums ir vismaz 10 mēneši.

IND šajā vērtējumā ņem vērā arī ārvalstīs izdarītus noziedzīgus nodarījumus. Šajā ziņā, pamatojoties uz *Openbaar Ministerie* [Prokuratūra, Nīderlande] sniegto informāciju, IND izvērtē, kādas sekas šie noziedzīgie nodarījumi izraisītu saskaņā ar Nīderlandes tiesībām, ja tie būtu izdarīti un par tiem tiktu piespriests sods Nīderlandē.

IND novērtē draudus sabiedrībai katrā konkrētā gadījumā, pamatojoties uz visiem atbilstošajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem.

Novērtējot ārvalstnieka radītos “draudus sabiedrībai”, IND jebkurā gadījumā tostarp ņem vērā šādus aspektus:

- noziedzīgā nodarījuma raksturu un
- piespriepto sodu.

IND novērtē draudus, ko ārvalstnieks rada sabiedrībai, pamatojoties uz pieteikuma izskatīšanas brīdī esošo situāciju (“*ex nunc*” novērtējums).

Jebkurā gadījumā IND var atzīt, ka pastāv draudi sabiedrībai, ja ir izdarīti šādi noziedzīgi nodarījumi:

- noziedzīgi nodarījumi saistībā ar narkotiskajām vielām, dzimumnoziegumi un vardarbīgi nodarījumi;
- ļaunprātīga dedzināšana;
- cilvēku tirdzniecība;
- ieroču, munīcijas un sprāgstvielu nelikumīga tirdzniecība un
- cilvēku orgānu un audu nelikumīga tirdzniecība.

[..]”

III. Pamatlietas fakti un prejudiciālie jautājumi

17. 2018. gada 5. jūlijā M.A. iesniedza ceturto starptautiskās aizsardzības pieteikumu Nīderlandē.

18. Valsts sekretārs ar 2020. gada 12. jūnija lēmumu šo pieteikumu noraidīja. Šajā lēmumā viņš norādīja, ka M.A. bailes no vajāšanas viņa izcelsmes valstī ir pamatotas, bet ka viņš ir notiesāts ar galīgu nolēmumu par sevišķi smagu noziegumu un šī iemesla dēļ viņš rada draudus sabiedrībai.

19. Šajā ziņā valsts sekretārs balstījās uz to, ka M.A. 2018. gadā ar likumiskā spēkā stājušos spriedumu bija notiesāts ar 24 mēnešu brīvības atņemšanas sodu⁶ par vienā vakarā izdarītu seksuālu vardarbību trijās epizodēs, seksuālas vardarbības mēģinājumu vienā epizodē un mobilā tālruņa zādzību.

20. M.A. cēla prasību par 2020. gada 12. jūnija lēmumu.

21. Ar 2020. gada 13. jūlija spriedumu *rechtbank Den Haag* (Hāgas tiesa, Nīderlande) šo lēmumu atcēla, pamatojoties uz to, ka valsts sekretārs nebija pietiekami pamatojis, pirmkārt, ka M.A. izdarītie nodarījumi ir tik smagi, ka attaisnoja bēgļa statusa atteikumu, un, otrkārt, ka M.A. rada reālus, pastāvošus un pietiekami nopietnus draudus kādām no sabiedrības pamatinteresēm.

22. Valsts sekretārs par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību *Raad van State* (Valsts padome). Šīs apelācijas sūdzības pamatojumam viņš apgalvo, pirmām kārtām, ka M.A. pārmestie noziedzīgie nodarījumi esot jāuzskata par vienotu pārkāpumu, kas veido sevišķi smagu noziegumu, ņemot vērā minēto nodarījumu raksturu, par tiem piespriesto sodu un šo nodarījumu graužošo ietekmi uz Nīderlandes sabiedrību. Viņš apgalvo, otrām kārtām, ka M.A. notiesāšana par sevišķi smagu noziegumu principā pierāda, ka viņš rada draudus sabiedrībai.

23. Savukārt M.A. apgalvo, ka valsts sekretārs esot kļūdaini izmantojis piespriesto sodu kā atskaites punktu vērtējumā par to, vai noziedzīgs nodarījums ir sevišķi smags. Esot bijis jāveic katra gadījuma individuāls novērtējums, un to izdarīt neļaujot valsts sekretāra izmantotā metode. M.A. arī uzsver, ka seksuāla vardarbība ir visvieglākais dzimumnoziegumu veids. Turklāt M.A. uzskata, ka *rechtbank Den Haag* (Hāgas tiesa) vērtējums par draudu sabiedrībai pastāvēšanu esot pareizs.

24. Iesniedzējtiesa uzskata, ka, lai pieņemtu nolēmumu par minēto apelācijas sūdzību, tai ir vajadzīgi precizējumi par apstākļiem, uz kuru pamata dalībvalstīm jānosaka, vai trešās valsts valstspiederīgais ir notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu. Tā it īpaši vēlas noskaidrot, cik lielā mērā risinājumu, ko Tiesa radusi 2018. gada 13. septembra spriedumā *Ahmed*⁷ attiecībā uz Direktīvas 2011/95 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu, var attiecināt uz tās 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu, ja pirmā minētā tiesību norma attiecas uz “smagu noziegumu”, savukārt otrajā minētajā normā ir atsauce uz “sevišķi smagu noziegumu”.

⁶ No kuriem astoņi mēneši ir nosacīts sods, kā tas šķietami izriet no M.A. un Nīderlandes valdības apsvērumiem.

⁷ C-369/17, turpmāk tekstā – “spriedums *Ahmed*”, EU:C:2018:713.

25. Turklāt, ņemot vērā domstarpības starp lietas dalībniekiem par jēdzienu “draudi sabiedrībai”, iesniedzējtiesa pārņēma prejudiciālos jautājumus, kurus *Conseil d'État* (Valsts padome, Beļģija) uzdevusi lietā C-8/22⁸.

26. Šādos apstākļos *Raad van State* (Valsts padome) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) a) Kad noziedzīgs nodarījums ir tik “sevišķi smags” Direktīvas [2011/95] 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē, ka dalībvalsts var atteikt bēgļa statusu personai, kurai nepieciešama starptautiskā aizsardzība?

b) Vai kritēriji, kas piemērojami “smagam noziegumam” Direktīvas [2011/95] 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē un kas izklāstīti [...] sprieduma [*Ahmed*] 56. punktā, ir būtiski, izvērtējot, vai ir izdarīts “sevišķi smags noziegums”? Ja tā ir, vai ir kādi papildu kritēriji, pēc kuriem noziedzīgu nodarījumu klasificē kā “sevišķi” smagu?
- 2) Vai Direktīvas [2011/95] 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka draudi sabiedrībai ir konstatējami jau ar to vien, ka bēgļa statusa saņēmējs ir notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu, vai arī šī tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka ar galīgu notiesāšanu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu vien nepietiek, lai konstatētu draudus sabiedrībai?
- 3) Ja ar galīgu notiesāšanu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu vien nav pietiekami, lai pierādītu draudu sabiedrībai pastāvēšanu, vai Direktīvas [2011/95] 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā dalībvalstij ir prasīts pierādīt, ka pēc notiesāšanas pieteikuma iesniedzējs joprojām rada draudus sabiedrībai? Vai dalībvalstij ir jāpierāda, ka šie draudi ir reāli un pastāvoši, vai tomēr ir pietiekami ar to, ka draudi ir iespējami? Vai [šīs direktīvas] 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts, skatīts atsevišķi vai kopā ar samērīguma principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to bēgļa statusu ir atļauts atcelt tikai tad, ja šāda atcelšana ir samērīga un ja šā statusa ieguvēja radītie draudi ir pietiekami nopietni, lai pamatotu šo atcelšanu?
- 4) Vai gadījumā, ja dalībvalstij nav jāpierāda, ka pēc notiesāšanas pieteikuma iesniedzējs joprojām rada draudus sabiedrībai un ka šie draudi ir reāli, pastāvoši un pietiekami nopietni, lai pamatotu bēgļa statusa atcelšanu, Direktīvas [2011/95] 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka draudus sabiedrībai principā pierāda tas, ka bēgļa statusa ieguvējs ir notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, bet ka viņš var pierādīt, ka viņš nerada (vai vairs nerada) šādus draudus?”

27. Rakstveida apsvērumus iesniedza M.A., Nīderlandes un Ungārijas valdības, kā arī Eiropas Komisija.

IV. Juridiskā analīze

28. Ar pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa lūdz Tiesai atbildēt par Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta tvērumu, lai noteiktu, saskaņā ar kādu metodi un kritērijiem ir jādefinē jēdziens “sevišķi smags noziegums” šīs tiesību normas izpratnē.

⁸ Skat. šo secinājumu 3. zemsvītras piezīmi.

29. Šī tiesa it īpaši vēlas noskaidrot, vai prasībām un parametriem, kas jāņem vērā, lai konstatētu, ka persona ir izdarījusi “smagu noziegumu” Direktīvas 2011/95 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē, un kas it īpaši izriet no sprieduma *Ahmed*, ir nozīme arī tad, kad tiek lemts par to, vai persona ir izdarījusi “sevišķi smagu noziegumu” šīs direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē.

30. Atgādinu, ka sevišķi smaga nozieguma esamība ir obligāts nosacījums – lai gan ne pietiekams –, lai izmantotu bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma iespēju, kas dalībvalstīm dota saskaņā ar šo tiesību normu vai Direktīvas 2011/95 14. panta 5. punktu.

31. Norādu, ka nedz Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā, nedz kādā citā tās normā nav jēdziena “sevišķi smags noziegums” definīcijas.

32. Turklāt jākonstatē, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā nav atsauces uz dalībvalstu tiesībām, lai definētu šajā normā minēto jēdzienu “sevišķi smags noziegums”. Tomēr gan saskaņā ar Savienības tiesību vienveidīgas piemērošanas, gan vienlīdzības principa prasībām tāds šo tiesību normas teksts, kurā nav nevienas tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, lai noteiktu tās jēgu un piemērojamību, parasti visā Eiropas Savienībā ir jāinterpretē autonomi un vienveidīgi⁹.

33. Šajā ziņā precizēju, ka jēdziena “sevišķi smags noziegums” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē autonomas un vienveidīgas interpretācijas dēļ nedrīkst tikt atņemta rīcības brīvība dalībvalstīm, kad tās nosaka savu politiku krimināltiesību jomā. Citiem vārdiem, nav runa par mēģinājumu aplinkus vienādot dalībvalstu politikas krimināltiesību jomā. Šādas interpretācijas vienīgais mērķis ir panākt, ka šajā tiesību normā minētais nosacījums par nozieguma sevišķu smagumu tiktu izvērtēts, balstoties uz kopējiem kritērijiem un metodi, kas garantētu, ka bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma iespēja visās dalībvalstīs tiek īstenota, ievērojot vienus un tos pašus ierobežojumus.

34. Kopumā tas nenozīmē noliegt iespējamās atšķirības, kas dažādās dalībvalstīs pastāv pieejā politikai krimināltiesību jomā. Mērķis ir nodrošināt kompetentajām iestādēm nepieciešamos instrumentus, lai uz kopēja pamata noteiktu nozieguma sevišķo smagumu.

35. Ņemot vērā šo precizējumu, tā kā Direktīvā 2011/95 nav definēts jēdziens “sevišķi smags noziegums”, tas ir jāinterpretē atbilstoši tā ierastajai nozīmei ikdienas valodā, ņemot vērā kontekstu, kādā tas tiek lietots, un tiesiskā regulējuma, kurā tas ietilpst, mērķus¹⁰.

36. Jēdziens “noziegums”, manuprāt, ir jāsaprot kā tāds, kas vispārīgi attiecas uz [jebkādu] attiecīgās dalībvalsts krimināltiesībās paredzētu noziedzīgu nodarījumu, neattiecinot to tikai uz specifiskām noziedzīgu nodarījumu kategorijām.

37. Faktiski nošķiršanas kritērijs, kas ļauj norobežot jēdziena “sevišķi smags noziegums” tvērumu, attiecas uz aplūkojamā noziedzīgā nodarījuma smaguma pakāpi. Tādējādi tikai tie noziegumi, kas sasniedz sevišķa smaguma pakāpi, var ļaut dalībvalstīm īstenot tām doto bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma iespēju.

⁹ Skat. it īpaši spriedumus, *Ahmed* (36. punkts un tajā minētā judikatūra); 2022. gada 31. marts, *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* u.c. (Patvēruma meklētāja ievietošana psihiatriskā slimnīcā) (C-231/21, EU:C:2022:237, 42. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2023. gada 12. janvāris, *TP* (Audiovizuālo materiālu montētājs sabiedriskajai televīzijai) (C-356/21, EU:C:2023:9, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

¹⁰ Skat. it īpaši spriedumu, 2023. gada 12. janvāris, *TP* (Audiovizuālo materiālu montētājs sabiedriskajai televīzijai) (C-356/21, EU:C:2023:9, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

38. Runājot par jēdziena “sevišķi smags” ierasto nozīmi, ikdienas valodā tas apzīmē tādu smaguma pakāpi, kam, ņemot vērā tās apjomu, ir neparasts vai ārkārtas raksturs, un tādējādi to var kvalificēt kā “ārkārtēju”. Tādējādi šis jēdziens ir sinonīms jēdzieniem “ārkārtēji smags”, “neparasti smags” vai “ļoti smags”.

39. No tā izriet, ka “sevišķi smags noziegums” ir noziedzīgs nodarījums, kam ir raksturīgas dažas specifiskas pazīmes, kuras ļauj to iekļaut vissmagāko noziegumu kategorijā.

40. Tāpēc uzskatu, ka “sevišķi smags noziegums” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē ir ārkārtēji smags noziedzīgs nodarījums, kas dalībvalstī, kura vēlas izmantot bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma iespēju, ir atzīts par sevišķi smagu.

41. Konteksts, kurā iekļaujas šī tiesību norma, manuprāt, ļauj apstiprināt šos sākotnējos analīzes elementus.

42. Šajā ziņā norādu, ka atbilstoši šim kontekstam minētā tiesību norma ir jāinterpretē šauri.

43. Proti, atgādinu, ka bēgļa statuss ir jāpiešķir personai, kura izpilda Savienības tiesībās noteiktās obligātās prasības. Tādējādi saskaņā ar Direktīvas 2011/95 13. pantu dalībvalstis piešķir bēgļa statusu trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam, kas tiek kvalificēts kā bēglis atbilstoši šīs direktīvas II un III nodaļai.

44. Tomēr Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā un 5. punktā ir noteikts bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma pamats, kas ir izņēmums no šīs direktīvas 13. pantā paredzētā vispārīgā noteikuma un ierobežo direktīvas VII nodaļā paredzētās tiesības un priekšrocības. Tādējādi šis bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma pamats, kas ir atkāpes noteikums, manuprāt, ir jāinterpretē šauri, un tas nozīmē, ka to var piemērot tikai tad, ja kompetentā iestāde pierāda, ka attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais ir notiesāts ar galīgu spriedumu par noziegumu, kam raksturīgs ārkārtējs smagums.

45. Salīdzinājums ar citām Direktīvas 2011/95 normām, manuprāt, ļauj apstiprināt šo interpretāciju. Tādējādi šīs direktīvas 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā ir paredzēts tāds bēgļa statusa izslēgšanas pamats kā “smaga nepolitiska nozieguma” izdarīšana, bet minētās direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā viens no alternatīvās aizsardzības statusa izslēgšanas pamatiem ir “smaga nozieguma” izdarīšana. Atsaucoties uz “sevišķi smagu noziegumu” šīs direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā, Savienības likumdevējs acīmredzami ir vēlējis ierobežot šīs normas piemērošanas jomu, pieprasot ne tikai lai saskaņā ar minēto tiesību normu nepieciešamā smaguma pakāpe būtu augstāka par to, kas nepieciešama izslēgšanas pamatu īstenošanai, bet arī lai tā būtu ārkārtēja smaguma pakāpe. Papildus norādu, ka šis likumdevējs ir lietojis jēdzienu “sevišķi smags” un nevis “ļoti smags”.

46. Turklāt, tāpat Tiesa ir norādījusi saistībā ar atbilstošo pamatu, kas minēts Direktīvas 2011/95 21. panta 2. punktā un pieļauj bēgļa izraidīšanu, jāuzskata, ka šīs direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā bēgļa statusa atcelšana ir pakļauta stingriem nosacījumiem, jo vienīgi bēglis, kas ar galīgu spriedumu notiesāts “par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu”, var tikt uzskatīts par tādu, kas rada “draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”¹¹. Šie stingrie nosacījumi atbilst

¹¹ Skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, T. (C-373/13, EU:C:2015:413, 72. punkts).

būtiskajām sekām, ko rada bēgļa statusa atcelšana vai atteikums, proti, ka attiecīgajai personai turpmāk tiks liegtas visas tiesības un priekšrocības, kuras paredzētas minētās direktīvas VII nodaļā, jo tās ir saistītas ar šo statusu¹².

47. Interpretācija, saskaņā ar kuru Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta un 5. punkta piemērošanas jomā ietilpst tikai ārkārtēji smagi noziegumi, manuprāt, atbilst arī Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punkta interpretācijai, kurā tostarp ir noteikts, ka uz neizraidīšanas principu nevar atsaukties bēglis, “ja viņš ir atzīts par vainīgu sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā, kas apdraud [valsts, kurā viņš uzturas,] sabiedrību”. Šajā ziņā norādu, ka, lai gan šīs tiesību normas mērķis ir atšķirīgs, jo tajā ir paredzēti izņēmumi no neizraidīšanas principa, nav domstarpību par to, ka tā ir avots bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma pamatiem, ko Savienības likumdevējs paredzējis Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā. Līdz ar to man šķiet piemēroti ņemt vērā šīs konvencijas 33. panta 2. punkta interpretāciju, kas – kā tas izriet no Direktīvas 2011/95 4., 23. un 24. apsvēruma – veido bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskā režīma pamatu¹³.

48. Vispārīgāk runājot, tā kā Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā minētie gadījumi, kādos dalībvalstis var atcelt vai atteikt bēgļa statusu, būtībā atbilst gadījumiem, kuros dalībvalstis var izraidīt bēgli atbilstoši šīs direktīvas 21. panta 2. punktam un Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktam, uzskatu, ka šajās tiesību normās minētie pamati būtu jāinterpretē vienādi.

49. Tomēr Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punkta interpretācija, šķiet, atbilst manis piedāvātajai Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta interpretācijai, proti, ka “sevišķi smags” noziegums ir noziegums, kam ir ārkārtēja smaguma pakāpe.

50. Jau esmu norādījis, ka valstu tiesībās jēdzienam “noziegums” var būt dažādas nozīmes, kā tas uzsvērts saistībā ar Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punkta interpretāciju¹⁴. Tādējādi šīs normas piemērojamība ir atkarīga nevis no tā, vai nodarījums, par kuru persona ir notiesāta, ir iekļauts kādā no valsts krimināltiesībās paredzētajām kategorijām, bet drīzāk no konstatējuma, ka nodarījums ir “sevišķi smags”, un no tā, ka šajās tiesībās tas tiek par tādu atzīts¹⁵.

¹² Skat. spriedumu, 2019. gada 14. maijs, M u.c. (Bēgļa statusa atcelšana) (C-391/16, C-77/17 un C-78/17, EU:C:2019:403, 99. punkts).

¹³ Skat. it īpaši spriedumu, 2019. gada 14. maijs, M u.c. (Bēgļa statusa atcelšana) (C-391/16, C-77/17 un C-78/17, EU:C:2019:403, 81. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra). Attiecībā uz nepieciešamību interpretēt Direktīvas 2011/95 normas, ievērojot Ženēvas Konvenciju, skat. arī spriedumu *Ahmed* (41. punkts un tajā minētā judikatūra).

¹⁴ Attiecībā uz Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktu skat. “The refugee Convention, 1951: the Travaux préparatoires analysed with a Commentary by Dr Paul Weis”, 246. lpp., pieejams tīmekļvietnē: <https://www.unhcr.org/protection/travaux/4ca34be29/refugee-convention-1951-travaux-preparatoires-analysed-commentary-dr-paul.html>. Autors norāda, ka “jēdziens “noziegumi” attiecībā uz noziedzīgām darbībām ir jāsaprot nevis kriminālkodeksa tehniskajā nozīmē, bet tikai kā tāds, kas apzīmē smagu noziedzīgu darbību” (brīvs tulkojums). Attiecībā uz Ženēvas konvencijas 1. panta F iedaļas b) punktu skat. arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs (UNHCR), *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 155. punkts, 36. lpp., kurā norādīts, ka “jēdzienam “noziegums” dažādās tiesību sistēmās ir atšķirīgas nozīmes”. Dažās valstīs ar terminu “noziegums” apzīmē tikai smagus noziedzīgus nodarījumus. Citās valstīs ar to var saprast jebkādu noziedzīgu nodarījumu – sākot no sīkas zādzības līdz slepkavībai” (brīvs tulkojums).

¹⁵ Attiecībā uz Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktu skat. šīs konvencijas komentāru, ko *Division de la protection internationale du HCR (UNCHR Starptautiskās aizsardzības nodaļa)* publicēja 1997. gadā un kas ir pieejams tīmekļvietnē: <https://www.unhcr.org/3d4ab5fb9.pdf> (142. lpp.). No šī skatpunkta atšķirība starp, pirmkārt, Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punkta franču valodas versiju, kurā minēts “crime ou délit”, un, otrkārt, angļu valodas versiju, kurā lietots termins “crime”, ir jārelativizē, jo nozīme ir tam, ka ir notikusi notiesāšana par sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu.

51. Turklāt var uzsvērt Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punkta īstenošanas izņēmuma raksturu¹⁶. No šī skatpunkta “sevišķi smags noziegums” ir “smaga nozieguma” variants, kas attiecināms tikai uz “ārkārtējiem gadījumiem”¹⁷. Prasība par “sevišķi smagu noziegumu”, ņemot vērā tajā pausto ierobežojošo dimensiju, ir saderīga ar vajadzību Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktā ietvertajam neizraidīšanas principa izņēmumam noteikt īpaši augstu piemērojamības sliekšni¹⁸.

52. Direktīvas 2011/95 galvenais mērķis – nodrošināt, ka dalībvalstis piemēro vienotus kritērijus, lai identificētu personas, kurām patiesi nepieciešama starptautiskā aizsardzība un nodrošināt šīm personām minimālo pabalstu līmeni visās dalībvalstīs¹⁹ –, manuprāt, arī apstiprina interpretāciju, saskaņā ar ko tās 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta un 5. punkta piemērošanas jomā ietilpst tikai ārkārtēji gadījumi, proti, attiecīgajā dalībvalstī visbargāk sodāmi noziedzīgi nodarījumi un vissmagākie noziedzības veidi.

53. Pēc šiem precizējumiem tagad ir jāaplūko metode un kritēriji, kas dalībvalstīm palīdz konstatēt, ka pastāv “sevišķi smags noziegums” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē.

54. Šajā ziņā Tiesas judikatūrā ir vairākas atziņas, kuras, manuprāt, lielā mērā var piemērot pēc analogijas, bet kuras tomēr ir jāpapildina.

55. Runājot par *metodi*, no šīs judikatūras izriet, ka uz Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā un šīs direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzēto izslēgšanas pamatu, kas attiecas uz apstākli, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis “smagu noziegumu”, attiecīgās dalībvalsts kompetentā iestāde var atsaukties vienīgi pēc tam, kad katrā individuālajā gadījumā ir izvērtējusi tai zināmos konkrētos faktus, lai noteiktu, vai pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka uz nodarījumiem, ko izdarījusi attiecīgā persona, kura citādi atbilst kritērijiem, lai saņemtu bēgļa statusu, attiecas šis izslēgšanas pamats, turklāt, lai novērtētu aplūkotā pārkāpuma smagumu, ir jāveic visu attiecīgā individuālā gadījuma apstākļu visaptveroša pārbaude²⁰.

56. Šādi definēta metode, manuprāt, ir saderīga ar to, ka dalībvalstis tiesiskās drošības interesēs nosaka minimālo sodu sliekšņus, lai varētu īstenot Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā un 5. punktā tām doto bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma iespēju²¹. Turklāt dalībvalstis var nolemt izmantot šo iespēju tikai attiecībā uz konkrētiem noziedzīgu nodarījumu

¹⁶ Skat. Grahl-Madsen, A., “Expulsion of Refugees”, no: Macalister-Smith, P., un Alfredsson, G., *The Land Beyond: Collected Essays on Refugee Law and Policy*, Martinus Nijhoff Publishers, Hāga, 2001, 7.–16. lpp. Autora skatījumā “var droši apgalvot, ka bēgļa izraidīšana saskaņā ar [Ženēvas konvencijas] 33. pantu ir ārkārtas pasākums, kas būtu jāpiemēro tikai izņēmuma apstākļos” (brīvs tulkojums) (14. lpp.).

¹⁷ Skat. šo secinājumu 14. zemsvītras piezīmē minēto *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 36. lpp., 154. punkts.

¹⁸ Skat. Chetail, V., “Le principe de non-refoulement un le statut de réfugié en droit international”, no: *La Convention de Genève du 28 juillet 1951 relative au statut des réfugiés 50 ans après: bilan et perspectives*, Bruylant, Brisele, 2001, 3.–61. lpp., it īpaši 44. lpp.

¹⁹ Skat. Direktīvas 2011/95 12. apsvērumu.

²⁰ Skat. it īpaši spriedumu, 2020. gada 2. aprīlis, Komisija/Polija, Ungārija un Čehijas Republika (Pagaidu Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju pagaidu pārcelšanas mehānisms) (C-715/17, C-718/17 un C-719/17, EU:C:2020:257, 154. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2022. gada 22. septembris, *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* u.c. (C-159/21, EU:C:2022:708, 92. punkts).

²¹ Dažas dalībvalstis šādus sliekšņus ir paredzējušas atšķirīgi, savukārt citas dod priekšroku katra atsevišķa gadījuma izvērtējumam. Skat. it īpaši Komisijas ziņojumu “Evaluation of the application of the recast Qualification Directive (2011/95/EU)”, 2019, 135. lpp., kas pieejams tīmekļvietnē:

<https://www.statewatch.org/media/documents/news/2019/feb/eu-ceas-qualification-directive-application-evaluation-1-19.pdf>. Runājot par dalībvalstīm, kas savās valstīs tiesībās paredz sodu sliekšņus, Komisija atsauca uz brīvības atņemšanas sodu sliekšņiem no trim līdz desmit gadiem.

veidiem. Tomēr jebkurā gadījumā minētās iespējas īstenošanā ir jāizslēdz jebkāds automatizms²². Tāpēc neatkarīgi no tā, vai dalībvalstis ir vai nav noteikušas soda sliekšni, sistemātiski jāveic visu konkrētās lietas apstākļu novērtējums. Šāds novērtējums ir it īpaši nozīmīgs un grūti veicams, jo tiek sodīts nevis noziegums, bet noziedznieks²³. Turklāt viena un tā pati krimināltiesiskā kvalifikācija var attiekties uz plašu tādu rīcību klāstu, kurām ir dažādas smaguma pakāpes.

57. Notiesājošā sprieduma pamatojumam veicamajā novērtējumā, manuprāt, ir izšķiroša nozīme. Tāpēc jāpārbauda, vai tiesa, kas notiesājusi attiecīgo personu, ir kvalificējusi noziedzīgus nodarījumus kā “smagus” vai “sevišķi smagus” un kādus pierādījumus tā ir izmantojusi šīs kvalifikācijas pamatojumam.

58. Tādējādi, kā esmu norādījis iepriekš, nav runa par nozieguma sevišķa smaguma sliekšņa noteikšanu Savienības līmenī, jo tas ne tikai būtu pretrunā atšķirībām, kas pastāv starp dalībvalstu politikām krimināltiesību jomā, bet arī būtu nesaderīgi ar metodi, saskaņā ar kuru ir jāizvērtē visi katra individuālā gadījuma apstākļi.

59. Papildus, tāpat kā to dara Komisija, ir jāprecizē – tā kā materiālās krimināltiesības ir saskaņotas tikai daļēji, dalībvalstis saglabā zināmu rīcības brīvību, lai Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta piemērošanas nolūkā definētu “sevišķi smagu noziegumu”.

60. Attiecībā uz *kritērijiem* – Tiesa spriedumā *Ahmed* ir norādījusi, ka interpretāciju, saskaņā ar kuru jāizvērtē visi atbilstošie fakti, “apstiprina Eiropas Patvēruma atbalsta biroja (“EPAB”) [24] 2016. gada janvāra ziņojums “Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants”, kura 3.2.2. punktā par Direktīvas 2011/95 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu nozieguma, kura dēļ persona var tikt izslēgta no alternatīvās aizsardzības, smagumu ir ieteikts izvērtēt, ņemot vērā vairākus kritērijus, tostarp, piemēram, attiecīgā nodarījuma raksturu, nodarīto kaitējumu, kriminālvajāšanas uzsākšanai izmantotās procedūras veidu, paredzētā soda raksturu, un ņemt vērā, vai arī lielākā daļa tiesu attiecīgo nodarījumu uzskata par smagu noziegumu. [EUAA] šajā ziņā atsaucas uz dažiem nolēmumiem, ko pieņēmušas dalībvalstu augstākās tiesas”²⁵.

61. Lai gan šajā spriedumā Tiesa šos kritērijus ir uzsvērusi attiecībā uz jēdzienu “smags noziegums” Direktīvas 2011/95 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē, uzskatu, ka šie kritēriji ir noderīgi arī, lai konstatētu “sevišķi smaga nozieguma” esamību šīs direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē²⁶, ņemot vērā, ka ar minētajiem kritērijiem šajā kontekstā ir jācenšas pierādīt attiecīgā nozieguma ārkārtējo smagumu, un tā ir ļoti būtiska pakāpes atšķirība salīdzinājumā ar smagu noziegumu²⁷.

²² Kā rakstveida apsvērumos pamatoti norāda Komisija, automatizma noraidīšana un nepieciešamība veikt individuālu novērtējumu, pamatojoties uz visiem attiecīgajiem apstākļiem, ir paredzēta Tiesas pastāvīgajā judikatūrā attiecībā uz Direktīvu 2011/95: skat. it īpaši spriedumus, 2010. gada 9. novembris, B un D (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 87., 88., 93. un 94. punkts); 2015. gada 24. jūnijs, T. (C-373/13, EU:C:2015:413, 86.–89. punkts); *Ahmed* (48.–50. punkts), kā arī 2022. gada 22. septembris, *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* u.c. (C-159/21, EU:C:2022:708, 80., 81. un 92. punkts).

²³ Skat. “The refugee Convention, 1951: the Travaux préparatoires analysed with a Commentary by Dr Paul Weis”, minēts iepriekš, 246. lpp.

²⁴ Pašlaik – Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra (EUAA) (skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/2303 (2021. gada 15. decembris) par Eiropas Savienības Patvēruma aģentūru un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 439/2010 (OV 2021, L 468, 1. lpp.)).

²⁵ Skat. spriedumu *Ahmed* (56. punkts).

²⁶ Šajā ziņā skat. EUAA, *Judicial analysis: Ending international protection*, 2. izd., 2021, 62. lpp.

²⁷ Attiecībā uz kritērijiem, kurus izmantojusi *Conseil du contentieux des étrangers* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, Beļģija), skat., piemēram, Hardy, J., un Mathues, G., “Retrait du statut de réfugié pour motifs d'ordre public – “Constituer un danger pour la société du fait qu'il a été condamné définitivement pour une infraction particulièrement grave””, *Revue du droit des étrangers*, Association pour le droit des Étrangers, Brisele, 2020, Nr. 207, 5.–14. lpp., it īpaši 6.–9. lpp.

62. Šajā ziņā norādu, ka saistībā ar Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punkta piemērošanu tiek ņemti vērā tādi faktori kā nozieguma raksturs, faktiski nodarītais kaitējums, kriminālvajāšanai izmantotās procedūras veids un tas, vai attiecīgais nodarījums tiek uzskatīts par smagu noziegumu lielākajā daļā citu tiesību sistēmu²⁸.

63. Tādējādi, lai pierādītu, ka pastāv “sevišķi smags noziegums” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē, manuprāt, ir jāņem vērā turpmāk minētie kritēriji: attiecīgā nodarījuma raksturs²⁹, nodarītais kaitējums³⁰, attiecīgās personas kriminālvajāšanai un tiesāšanai izmantotās procedūras veids, piespriešā soda raksturs un ilgums³¹, kā arī tas, vai vairākums tiesu attiecīgo nodarījumu tāpat uzskata par sevišķi smagu noziegumu.

64. Turklāt jāņem vērā, ka spriedumā *Ahmed* attiecībā uz piespriešā sodu Tiesa ir lēmusi, ka Direktīvas 2011/95 17. panta 1. punkta b) apakšpunktam ir pretrunā valsts tiesību akti, kuros paredzēts, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju var uzskatīt par tādu, kurš izdarījis smagu noziegumu, pamatojoties tikai uz sodu, kas paredzēts par attiecīgo noziegumu saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesībām³². Tomēr šajā spriedumā ir atzīts, ka, vērtējot nozieguma smagumu, piespriešā soda kritērijam ir īpaša nozīme³³.

65. Piespriešā, nevis tikai paredzētā soda kontekstā soda rakstura un ilguma kritērijam, manuprāt, ir jāpiešķir vēl lielāka nozīme³⁴.

66. Tomēr pēc analogijas ar to, ko Tiesa lēmusi spriedumā *Ahmed*, piekritu, ka, pārbaudot, vai noziegums ir sevišķi smags, nav automātiski jāizmanto tikai piespriešā soda kritērijs. Šis kritērijs tāpat kā nozieguma rakstura kritērijs ir jāpapildina ar visu apstākļu novērtējumu, tostarp ir jāizvērtē noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas konteksts un attiecīgās personas rīcība³⁵, un šim vērtējumam it īpaši jābalstās uz pamatojumu, kas ietverts notiesājošajā spriedumā.

67. Tā kā Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts attiecas uz galīgu notiesājošu spriedumu, jāuzskata, ka tiesa, kas pasludinājusi šādu notiesājošu spriedumu, ir ņēmusi vērā visus individuālos apstākļus, lai piespriešā tās ieskatā atbilstošu sodu. Šajā ziņā krimināltiesas notiesājošā sprieduma pamatojuma un šo spriedumu pasludinājušās tiesas veiktā vērtējuma izšķirošā nozīme, kuru esmu uzsvēris iepriekš, manuprāt, izriet no atšķirības, kāda pastāv starp šīs direktīvas 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā un 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā

²⁸ Skat. *Prise de position du HCR sur l'initiative populaire fédérale “pour le renvoi des criminels étrangers”* (initiative sur le renvoi) [UNHCR nostāja par federālo tautas iniciatīvu “par ārvalstu noziedznieku izraidīšanu” (iniciatīva par izraidīšanu)], 2008. gada 10. septembris, 21. punkts, 11. lpp.

²⁹ Par to, ka noziegums ir sevišķi smags var liecināt apstākļi, ka nodarījumam ir raksturīga augsta nežēlības pakāpe, kā arī tas, vai nodarījums ir ticis izdarīts tiši vai netiši.

³⁰ Šajā kategorijā var iekļaut konkrētās sekas, kuras noziedzīgais nodarījums izraisa sabiedrībā, proti, nelabvēlīgās ietekmes uz cietušajiem un sabiedrību kopumā raksturs un apmērs: sociālie traucējumi, bažu ņemšana vērā un to mazināšanai veiktie pasākumi. Skat. Hinterhofer, H., “Das “besonders schwere Verbrechen” iS des § 6 Abs 1 Z 4 AsylG – Ein konkretisierender Auslegungsvorschlag aus strafrechtlicher Sicht”, *Fremden- und asylrechtliche Blätter: FABL: Jahrgangsband mit Judikaturammlung*, Sramek, Vine, 2009, Nr. 1, 38.–41. lpp.

³¹ Manuprāt, zināma nozīme ir konstatējumam par to, vai brīvības atņemšanas sods ir vai nav nosacīts.

³² Skat. spriedumu *Ahmed* (58. punkts).

³³ Skat. spriedumu *Ahmed* (55. punkts).

³⁴ Par soda kritēriju skat. Kraft, I., “Article 14, Revocation of, ending of or refusal to renew refugee status”, no: Hailbronner, K., un Thym, D., *EU Immigration and Asylum Law: A Commentary*, 2. izd., C. H. Beck, Minhene, 2016, 1225.–1233. lpp., it īpaši 1231. lpp. Autors norāda: “parasti uzskata, ka sevišķi smags noziegums saskaņā ar Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktu ir izdarīts tad, ja persona ir notiesāta par noziegumiem, par kuriem tiek piespriešā ilglaicīgs brīvības atņemšanas sods, piemēram, slepkavību, izvarošanu, bruņotu zādzību, ļaunprātīgu dedzināšanu, starptautisko terorismu u.c.” (brīvs tulkojums).

³⁵ Attiecībā uz Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktu skat. Goodwin-Gill, G. S., un McAdam, J., *The refugee in international law*, 3. izd., Oxford University Press, Oksforda, 2007, 239. lpp., un Hathaway, J. C., *The Rights of Refugees under International Law*, Cambridge University Press, Kembridža, 2021, 413.–416. lpp.

minētajiem pamatiem izslēgšanai no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem vai saņēmušas alternatīvo aizsardzību smaga nozieguma “izdarīšanas” dēļ, un šīs direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā un 5. punktā minēto bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma pamatu, kas attiecas uz “notiesāšanu ar galīgu spriedumu”.

68. Turklāt, manuprāt, saistībā ar veicamo novērtējumu ir īpaši svarīgi salīdzināt piespriesto sodu ar maksimālo sodu, kas tiesību aktos paredzēts par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu³⁶. Turklāt ir jāpārbauda piespriestā soda vieta attiecīgajā dalībvalstī piemērojamo sodu skalā³⁷.

69. Pievienoju arī šādus kritērijus, kas, manuprāt, ir daļa no to kritēriju kopuma, kas ir noderīgi, izvērtējot, vai noziegums ir sevišķi smags:

- atbildību pastiprinošu apstākļu vai, tieši pretēji, atbildību mīkstinošu apstākļu dominējošais raksturs un
- aizskarto tiesisko interešu raksturs³⁸.

70. Turklāt jāprecizē, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā ir atsauce uz bēgļa notiesāšanu “ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga *nozieguma* izdarīšanu”³⁹. Vienskaitļa lietošana, kā arī nepieciešamība sniegt šīs normas šauru interpretāciju, manuprāt, izslēdz to, ka šīs bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma pamats var tikt piemērots, balstoties uz tādu sodu kumulāciju, kas piespriesti par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem, no kuriem nevienam, aplūkojot tos atsevišķi, nevar kvalificēt kā “sevišķi smagu noziegumu”⁴⁰.

71. Iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai tā var kvalificēt M.A. notiesāšanu kā notiesāšanu par “sevišķi smagu noziegumu”, ņemot vērā manis aprakstīto metodi un kritērijus. Šai tiesai it īpaši būs jāņem vērā M.A. piespriestā soda, šajā gadījumā brīvības atņemšanas soda uz 24 mēnešiem, raksturs un apmērs. Minētajai tiesai arī būs jāpārbauda, vai sods ietver nosacītu sodu uz astoņiem mēnešiem, kā tas šķietami izriet no M.A. un Nīderlandes valdības rakstveida apsvērumiem.

72. Turklāt, kā jau esmu norādījis, metode, saskaņā ar kuru piespriestā brīvības atņemšanas soda vai ar brīvības atņemšanu saistīta pasākuma ilgums – šajā gadījumā 10 mēneši – Nīderlandes tiesiskajā regulējumā tiek izmantots kā minimālais sliekšnis, kas ļauj dalībvalstij īstenot tai doto bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma iespēju, principā nav apstrīdama. Tomēr šajā metodē ir jāiekļauj visu katrai individuālajai situācijai raksturīgo apstākļu novērtējums, un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

73. Turklāt, kā pamatoti norāda Komisija, Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktam, manuprāt, būtu pretrunā tas, ka saskaņā ar Nīderlandes tiesisko regulējumu kompetentajai iestādei, lai pārbaudītu, vai šis minimālais sliekšnis ir pārsniegts, būtu atļauts saskaitīt vairākus sodus, kas piespriesti par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem. Šajā ziņā man

³⁶ Jo tuvāk piespriestais brīvības atņemšanas sods ir maksimālajam sodam, jo drīzāk kompetentā iestāde varēs uzskatīt noziegumu par sevišķi smagu (skat. Hinterhofer, H., minēts iepriekš).

³⁷ Ja piespriestais sods atrodas sodu skalas augšējā daļā, tas var liecināt par to, ka attiecīgais noziegums ir sevišķi smags.

³⁸ Jāpārbauda, vai noziedzīgs nodarījums ir vērstis pret īpašumu vai personām: vardarbība pret personām biežāk varētu šķist sevišķi smaga. Turklāt nozieguma atspoguļošana plašsaziņas līdzekļos var liecināt par aizskarto tiesisko interešu būtiskumu.

³⁹ Mans izcēlums.

⁴⁰ Skat. Hardy, J. un Mathues, G., minēts iepriekš, kas uzskata, ka “*a priori* nebūtu jāpietiek ar ļoti daudziem notiesājošiem spriedumiem par nodarījumiem, kas nav ārkārtēji smagi, pat ja tie liecina par nepārvaramu tendenci apdraudēt sabiedrisko kārtību” (9. lpp.). Skat. arī Neusiedler, M., “Der Asylberkennungsgrund des “besonders schweren Verbrechens””, *Migralex: Zeitschrift für Fremden- und Minderheitenrecht*, Braumüller, Vine, 2021, Nr. 1, 8.–14. lpp.; un šo secinājumu 26. zemsvītras piezīmē minēto juridisko analīzi, 62. lpp., 5.3. punkts.

šķiet atbilstoši nošķirt atkarībā no tā, vai dalībvalsts krimināltiesībās par noziedzīgiem nodarījumiem ir paredzēta sodu kumulācija vai sodu kumulācijas neesamība, piespriežot vislielāko sodu. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai M.A. piespriests sods atbilst kādam no šiem gadījumiem, jo pirmajā gadījumā kompetentā iestāde, saskaitot kopā vairākus par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem piespriestos sodus, nevar kvalificēt noziedzīgu nodarījumu kā “sevišķi smagu noziegumu” šīs tiesību normas izpratnē.

V. Secinājumi

74. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Raad van State* (Valsts padome, Nīderlande) uzdoto pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

- “sevišķi smags noziegums” šīs tiesību normas izpratnē ir noziedzīgs nodarījums, kam raksturīga ārkārtēja smaguma pakāpe;
- uz Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā vai 5. punktā paredzēto bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma pamatu dalībvalsts var atsaukties vienīgi pēc tam, kad katrā individuālajā gadījumā ir izvērtējusi tai zināmos konkrētos faktus, lai noteiktu, vai pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka uz aplūkotās personas izdarītajiem nodarījumiem attiecas šis atcelšanas vai atteikuma pamats, turklāt, lai novērtētu nozieguma, par kuru šī persona ir notiesāta ar galīgu spriedumu, ārkārtējā smaguma pakāpi, ir jāveic visu attiecīgā individuālā gadījuma apstākļu visaptveroša pārbaude;
- lai konstatētu “sevišķi smaga nozieguma” esamību Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē, attiecīgajai dalībvalstij pārbaude ir jāveic, pamatojoties it īpaši uz šādiem kritērijiem: attiecīgā nodarījuma raksturs; nodarītais kaitējums; attiecīgās personas kriminālvajāšanai izmantotās procedūras veids; piespriestā soda raksturs un ilgums, salīdzinot šo sodu ar maksimālo sodu, kāds tiesību aktos paredzēts par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu, pārbaudot minētā soda vietu šajā dalībvalstī piemērojamo sodu skalā un ņemot vērā to, vai vairākums tiesu attiecīgo nodarījumu tāpat uzskata par sevišķi smagu noziegumu; atbildību pastiprinošu vai – gluži pretēji – atbildību mīkstināšu apstākļu dominējošais raksturs; kā arī aizskarto tiesisko interešu raksturs;
- tam nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā noteikts piespriestā soda ilguma minimālais sliekšnis, ko sasniedzot noziedzīgu nodarījumu var uzskatīt par “sevišķi smagu noziegumu” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē, ar nosacījumu, ka, pirmkārt, ņemot vērā šo minimālo sliekšni, vienlaikus tiek izvērtēti visi katrai individuālajai situācijai raksturīgie apstākļi, un, otrkārt, ka šis tiesiskais regulējums, lai noteiktu, vai minētais minimālais sliekšnis ir pārsniegts, neļauj saskaitīt vairākus par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem piespriestos sodus, no kuriem neviens, aplūkojot tos atsevišķi, nesasniedz šajā tiesību normā prasīto ārkārtējo smaguma pakāpi.